

A birtokrendezés alternatívái

Tisztújító kongresszusra készül a Mezőgazdasági Szövetkezők és Termelők Országos Szövetsége. A MOSZ mint érdekképviselőt minden kormányzatnak ellenzéki partnere, pártzínektől függetlenül, mivel tagsága érdekeit ágazati és döntéshozói szinten igyekszik megjeleníteni. Ebből adódóan gyakran megfogalmaznak kritikai véleményeket, hogy egy adott problémára ráírnyítsák a döntéshozók figyelmét, és ha partnerként tekintenek a MOSZ-ra, a probléma megoldására tett javaslataikat megvitassák, jó esetben a döntésbe beépítsék. A legutóbbi elnökségi ülésen, amelyen agrárpolitikai kérdéseket tárgyaltak, Horváth Gábor főtitkár előállt egy földügyi problémával, azzal, ami az elnökség körében is éles vitát váltott ki.

- Főtitkár úr, a földdel kapcsolatos politika mindig is foglalkoztatta Önt, már csak azért is, mert személyes tapasztalata van az osztatlan közös földtulajdon kiméréseinek hatásairól. Most milyen problémával szembesült?

- Miután a kongresszusra készülünk, ilyenkor átfogó helyzetelemzést készítünk a mezőgazdaságról. Az látszik a végkövetkeztetésnek, hogy a mezőgazdaság által az utóbbi 30 évben elért eredmények még mindig nem érik utol az „utolsó békeévekben”, a '80-as évek közepén elért eredményeket. Mi is keressük ennek okait: miért állt elő ez a helyzet? Ugyanis a versenytársaink sorra elhagytak minket. Arra a következtetésre jutottunk, hogy a transzformációs veszteség elvitte azokat az eredményeket, amelyeket a tudomány alkalmazásával végrehajtott fejlesztések hoztak. A szabályrendszer, ami ezt a helyzetet előidézte, könnyen „megfogható”; ez nem más, mint a birtokpolitika, a földtörvényhez kapcsolódó szabályozás.

- Ilyen egyszerű volna a kérdés?

- Szerintem igen. Két ponton látok problémát. Az egyik: az új földtörvény amely a megalkotása óta diszkriminatív, mivel a társas vállalkozásokat kiszorította a rendszerből. A másik elem, amiről kevesebbet beszélünk, a támogatáspolitikának, a vidékfejlesztési támogatások elosztásának 80-20 százalékos aránya, ami ugyancsak diszkriminatív, és semmi nem indokolja. Az elemzés során arra a következtetésre jutottunk, hogyha ez a politika a továbbiakban is érvényesül, akkor a mezőgazdaságban újabb 15-30 évre konzerválódik a jelenlegi helyzet. Ennek nagyon nagy a valószínűsége, mert tovább-

bi szabályozási módosításokról hallani, amelyeknél még kérdés, hogy érintettek-e a társas vállalkozások.

- De az átalakítás, illetve a transzformáció éppen arról szól, hogy a kkv-k valamint a családi és kisgazdaságok meg erősödjenek.

- Kétségtelen, de a világ mezőgazdasága nem ebbe az irányba halad. Ha a társas vállalkozásokat kiszorítják a rendszerből, - hozzátéveszem, hogy európai léptékkal mérve mi sem vagyunk nagyok, hanem inkább csak közepesek - akkor tovább romlik az ágazat teljesítménye azzal, hogy a társas vállalkozások tönkremennek, vagy felhagynak tevékenységükkel. A precíziós gazdálkodás minden bizonnyal javít majd a helyzeten, de ezt a technológiát csak bizonyos birtokméret fölött éri meg használni, ezért a mostani eredményeket sem fogjuk elérni. Pedig egyáltalán nem mindegy, hogy az ágazat hány embernek ad megélhetési lehetőséget, hogy milyen lesz az ágazatban dolgozók életszínvonala, milyen jövőképet adhatunk a fiatal generációnak, hogyan alakul a vidék népességmegtartó képessége.

- Látok egyfajta ellentmondást az Ön véleménye és az agrártárca vezetőinek megszólalásai között.

- Nem vitatom, amit Nagy István miniszter úr és vezetőtársai mondanak, mert 2010-hez képest az utóbbi években van növekedés. Én csak arról beszélek, hogy a valamikori szintet még nem értük el. Ráadásul el kell ismernem, a minisztérium belátta, hogy a Vidékfejlesztési Program „nem muzsikál” egészen jól, és hogy hiányoznak az ágazatból az uniós fejlesztési források. Az a 100 milliárdos hitelcsomag,

amit a miniszter úrnak sikerült megszereznie, rendkívül jól jön, és minden bizonnyal a gazdálkodók is várják. Korábban az MNB által elindított hitelcsomag is jó szolgáltatást tett, és a tagjaink jelentős mértékben igénybe is vették. Ilyen értelemben nem szeretném háttérbe szorítani a beruházási elképzeléseket, de hozzátéveszem, hogy túlzottan sürgetni sem, mert a következő ciklus uniós pénzei még bizonytalanok, és nem lehet látni, hogy mekkora összeggel rendelkezünk majd a beruházások terén.

- Térjünk vissza a földügyekhez!

- Annál is inkább, mert ez az elsődleges kérdés. A földszabályok, amelyek különösen arra a körre vonatkoznak, amelyet mi képviselünk, nagyon kockázatosá teszik a fejlesztést. Ez a kör a mezőgazdasági terület közel felének a használója, és ők tartják a hazai állatállomány kétharmadát. De nem lehet földtulajdonuk, így bérelt földterületen gazdálkodnak, és a jelenlegi földszabályok miatt minden törvényi passzusban az utolsó helyen szerepelnek. Ha verseny alakul ki, vagy ha döntést kell hozni arról, hogy ki jut egy földterület műveléséhez, akkor a mi tagjaink az utolsók. Ezért a fejlesztésekről hozott döntések során nagy kérdés, hogy a tagjaink mekkora földterülettel számolhatnak a jövőben. Ahogy lejárnak a bérleti szerződések, úgy válik egyre sürgetőbb kérdéssé, hogy sikerül-e megújítani a szerződést az adott földterületre. Ha verseny van érte, akkor lényegében nem vehet részt versenyzőként. A fejlesztés alapja a föld, amit a mezőgazdasági gépipar is ösztönöz, ugyanis a gépek kapacitása egyre nagyobb. Jó volna, ha a post-harvest tevékenységben - az értékesítésben, a kereskedelemben, a tárolásban, a feldolgozásban - jelenlé-

nek meg ezek a fejlesztések, és nem csak a mezőgazdasági technológiában. Ha a társas vállalkozások kimaradnak a digitális technológia fejlesztéséből, mert bizonytalan a földalapjuk, akkor biztosan vesztesé válik a szektor. Ha meglépi a fejlesztéseket, végrehajtja a beruházásokat, – amihez olcsó források is elérhetők –, akkor viszont beláthatatlan kockázatot vállal. A bérleti szerződések egy része 2022 tájékán lejár, és ezen a piacon vannak olyan körülmények, amelyek ép ésszel nem magyarázhatók. Esetenként a bérleti díjak mértéke is ide sorolandó. Ha a politikának az a célja, hogy a társas szektort 20 százalékra építse le, akkor azzal is számolni kell, hogy a mérnökök irányította termelés kiesik. A családi gazdaságoknak csupán 3-5 százalékát irányítja mérnök, márpedig a digitális technológia alkalmazásához, az adatok értelmezéséhez, újrahasonosításához magasan képzett szakemberek kellene. Az egyéni gazdálkodói kör 50-60 százalékában teljesen szakképesítés nélküli emberek dolgoznak, ami kétségessé teszi a korszerű technika érdemi használatát.

– Amit említ, az az egész magyar mezőgazdaság problémája. Nem véletlen, hogy a Digitális Agrár Stratégiában is nagy hangsúlyt kapott a képzés.

– Nem szeretnék ennél a kérdésnél tovább időzni, de annyit még hozzátennék, hogy miközben a mezőgazdaságilag művelt terület nagysága nem változott, és az állatlétszám sem szaporodott, addig a géppark kapacitása a három-négyszeresére nőtt. Ez részben indokolt, ott, ahol a kézi munkát kiváltották. De az tény, hogy a kapacitás kihasználtsága nagyságrendekkel romlott. Márpedig ezeket a gépeket el kell számolni költségként. Az amortizációs költségek megjelennek, és ne beszéljünk az üzemeltetésükről. Az a váltás, amiről beszélünk, bár most még van rá pénz, de negatív irányba „tereli” az eredményességet, a versenyképességet, a jövedelemtermelést.

– A kormány az ágazat versenyképességének, hatékonyságának a növelését tűzte zászlajára...

– Ez üdvözlendő célkitűzés, de a meglévő földszabályok nem segítik elő ennek a célnak az elérését. Változtatni kell a szabályokon. Úgy tudjuk, hogy készül egy új birtokrendezési törvény, amelynek az a célja, hogy az osztatlan közös földtulajdont megszüntessék.

– Mi ezzel a baj?

– Az, hogy az irányítók is tudják, hogy ez nem reális cél. Az osztatlan földtulajdont

egy-két emberöltő alatt sem lehet felszámolni, megszüntetni. Ismerve miniszter úr elképzeléseit, szándékait, valószínűleg arról van szó, hogy nem az osztatlan közös földtulajdont, hanem a részarányt kellene megszüntetni. Ezzel pedig egyet is értünk, mert 30 éve lebegtetett ügy, hogy valakinek elvileg van ugyan földje, de a gyakorlatban nincs, mert ez részarány. Ha ebben érdemi lépések lesznek, az elfogadható, de ennek semmi köze nincs az osztatlan földtulajdonhoz.

A tervezett törvénynek is vannak üdvözlendő passzusai, ilyen például azon tulajdonosok nyilvántartásának megszüntetése, akik már nem élnek. Az igazi vitánk abban van, hogy ezeket a tulajdonokat a földműveseknek, és nem az államnak kellene megszerezniük.

– De itt is van egy nagy akadály, az öröklés kérdése.

– Kétségtelen, hogy itt az öröklés lehet a megoldás kulcsa. A most készülő programnak része a kimérés, ami szintén a rendszerváltás óta probléma, mert a tulajdonosok egy része szeretné tudni, hogy hol van a földje. Ebben komoly elmentmondást látok, mert egy 0,3 hektáros földterület alkalmatlan mezőgazdasági művelésre. Tehát ha az a cél, hogy bizonyos méret esetében már nem lehet tovább osztani a tulajdont az örökléssel, akkor az jó lépés. Kérdés azonban, hogy szabad-e generálisan belenyúlni az öröklési jogrendbe. Szerintem ezt óvatosan kell megtenni, mert nagyon messzire vezethet. Ugyanakkor azt is tisztázni kell, hogy ez a földtulajdon nem úgy birtok, ahogy azt a fejlett nyugati országokban nyilvántartják. A német, a francia jogban a birtok fogalma bizonyos méretű gazdaságra utal, amelyben komplex mezőgazdasági tevékenységet végeznek.

A nyugat-európai mezőgazdaságot a birtokkoncentráció jellemzi, és ennek következtében az évszázadok alatt kialakult birtokméretek nem elégségesek a versenyképes tevékenységhez. Magyarországon nem ez a helyzet, mert jelen esetben nálunk nem birtokról beszélünk. Az is probléma, hogy a magyar jogrend nem a birtokok kialakulását segíti elő. A családi gazdaságoknál közös a tulajdonlás, a föld viszont személyi tulajdon. Ha ki is alakulna Magyarországon a birtokok, azok nem nyugat-európai értelemben vett gazdaságok, hiszen a tulajdon és a használat elválik egymástól. A földnyilvántartásban a magánszemély mint tulajdonos szerepel.

Kérdés, hogy a továbbiakban megmarad-e ez a kettősség, vagy egységes birtokokról beszélhetünk, amelyekben a föld, az eszközök és a művelés egy egységben értendő.

– Térjünk vissza az osztatlan közös tulajdon kiméréséhez! Miért nem halad ez az ügy?

– Szerintem a hazai földviszonyokra egészen más szabályozást kellene alkalmazni, mint az öröklés, a kimérés, stb. Ugyanakkor tűzzel-vassal akadályoznám a további aprózódást, és segíteném a mezőgazdasági művelésre alkalmas területek kialakítását. Szerintem, meg kellene próbálni együtt élni a közös osztatlan tulajdonnal, és úgy átalakítani a földtulajdonláshoz és földvásárláshoz kapcsolódó szabályozást, hogy a földművelés céljait szolgálja. Ez nyilvánvalóan új irányt jelentene a szabályozásban.

Mindjárt a kimérési szabályok szigorításával kezdeném a sort. Szerintem meg kell határozni, hogy az egyes művelési ágakban mekkora legyen a minimális terület, ami önálló helyrajzi számként bejegyezhető. Úgy gondolom, hogy 3 hektárnál kellene meghúzni a határt a kert, 5 hektárnál a szántó és 10 hektárnál a gyepterület. A másik lépéssel a birtokkoncentrációt ösztönözném. A kimérés előtt álló területeknél ez könnyebben megoldható, mégpedig úgy, hogy a hivatal maga kezdeményezze az osztatlan földterületen belüli parcella cseréjét a nagyobb, egybefüggő földterületek kialakítása érdekében. A már kimért területeknél viszont bevezetném a használati csere intézményét. Jelenleg 1,5-2 millió földtulajdonost tartanak nyilván, ám a földhasználók száma csak 150 ezer. A földforgalmazási szabályokba be kellene építeni, hogy ha valaki kisebb parcellákat nagyobb tulajdonba tömörít, az előjogokat, netán anyagi ösztönzést is kapjon. Végül hangsúlyoznám, hogy a kiméréssel kapcsolatos kommunikációt is úgy kellene alakítani, hogy mind a tulajdonos, mind a bérlő és a vevő a racionális földhasználat kialakulását segítse elő. A kommunikáció során azt is hangsúlyozni kell, hogy az osztatlanban lévő még nem kimért föld értékesítése, használatba adása könnyebb, és jobb áron is értékesíthető az adott földterület. Ha a magyar mezőgazdaságot versenyképessé akarja tenni a kormány, akkor az átalakítási veszteséget csökkenteni kell, vagy teljesen meg kell szüntetni.

H. Gy.